

Oefentoets havo B

Opgave collectieve goederen

In de economie worden **individuele en collectieve goederen** voortgebracht.

- Wat zijn de kenmerken van een individueel goed?
- Geef twee voorbeelden van zuiver collectieve goederen en leg bij één van de twee uit waarom het een zuiver collectief goed betreft.

Opgave kiezen voor aanvulling of aftrek

Kiezen voor aanvulling of aftrek

Om de premies laag te houden is iedereen in Nederland verplicht verzekerd voor medische basiszorg. De overheid bepaalt wat die basiszorg inhoudt. Zo worden tandartskosten vergoed tot een leeftijdsgrens van 18 jaar. Na het bereiken van die leeftijd zijn er twee alternatieven:

- een aanvullende tandartsverzekering afsluiten;
- tandartskosten zelf betalen en opgeven als fiscale aftrekpost.

- 2p 20 Leg met verwijzing naar het begrip averechtse selectie uit dat bij een verplichte medische basiszorgverzekering de premies naar verwachting lager zullen uitvallen dan wanneer die verzekering vrijwillig is.
- 2p 21 Maak van de onderstaande tekst een juiste economische redenering. Een persoon met risicoavers gedrag zal kiezen voor ... (1).... Vanwege ... (2)... kunnen zorgverzekeraars, als er een aanvullende verzekering wordt aangevraagd, vragen naar een tandartsverklaring over de staat van het gebit. Ook kan een zorgverzekeraar om ... (3)... te voorkomen gebruikmaken van premiedifferentiatie.
- Kies uit:
- bij (1) alternatief 1 / alternatief 2
  - bij (2) asymmetrische informatie / verplichte solidariteit
  - bij (3) moral hazard (risico op moreel wangedrag) / verzonken kosten

Esmée is 25 jaar en heeft veel problemen met haar tanden. Ze is van plan haar hele gebit te laten opknappen door een tandarts. Een volledige behandeling zal twee jaar duren en kost € 800 per jaar. Ze overweegt of ze een aanvullende verzekering zal afsluiten dan wel de kosten op te geven als aftrekpost.

Bij zorgverzekeraar Ontzorg heeft Esmée de keuze uit twee aanvullende verzekeringen (zie bron 1). Bij de Tiptoptand-polis zal haar maandelijkse premie € 50 bedragen. Bij de Bonus-maluspolis is de maandelijkse basispremie € 50 en wordt ze ingedeeld in trede 5. Stel dat Esmée één van deze polissen wil afsluiten voor zowel 2014 als 2015.

Gebruik bron 1.

- 22 Laat met een berekening zien dat de Bonus-maluspolis het meest voordelig is voor Esmée.

Esmée twijfelt en besluit de polisvoorwaarden van haar medische basiszorgverzekering nog eens goed door te lezen. Ze ontdekt dat chirurgische tandheelkundige hulp en kunstgebitten wel gedekt worden in de basispolis. Esmée besluit daarom haar gebit niet te laten opknappen door een tandarts maar nog een jaartje te wachten, waardoor de staat van haar gebit verslechtert en chirurgische tandheelkundige hulp is vereist.

- 24 Is er in het geval van Esmée sprake van moral hazard? Geef een argument voor het antwoord.

bron 1 twee aanvullende tandartsverzekeringen van Ontzorg

Tiptoptand-polis

Bij deze verzekering betaalt u maandelijks een vaste premie. Daarvoor worden alle tandartskosten tot een maximum van € 800 per jaar vergoed. Eenmalige poliskosten in het jaar dat de verzekering wordt afgesloten bedragen € 10. Een polis moet worden afgesloten voor minimaal 2 jaar.

Bonus-maluspolis

De bonus-malusregeling is een kortingsregeling waarbij schadevrije jaren leiden tot een korting op de basispremie. Bij het sluiten van de verzekering wordt de basispremie vastgesteld en de bonus-malustrede (b-m-trede) bepaald. Daarna wordt na elk verzekeringsjaar de bonus of malus op de basispremie verrekend volgens onderstaand schema.

Eenmalige poliskosten in het jaar dat de verzekering wordt afgesloten bedragen € 25. Een polis moet worden afgesloten voor minimaal 2 jaar.

b-m-trede	korting op de basispremie	nieuwe b-m-trede na een totale schadeclaim per jaar van ^o		
		€ 0 - € 500	€ 501 - € 1.000	meer dan € 1.000
	(%)			
10 of hoger	70	7	5	1
9	65	6	4	1
8	60	5	3	1
7	55	4	2	1
6	50	4	2	1
5	45	4	1	1
4	35	3	1	1
3	20	2	1	1
2	10% opslag	1	1	1
1	40% opslag	1	1	1

^o Een voorbeeld: U zit in trede 9 en claimt dit jaar een totale schade van € 200. Volgend jaar zult u dan in trede 6 komen. Uw korting zal dan afnemen van 65% tot 50% van de basispremie.

Opgave Gedragseconomie

Stel je wilt vanuit Amsterdam een bezoek brengen aan een vriend in Rotterdam. Je wilt met de trein naar hem reizen en je zou graag willen dat hij je even met de auto ophaalt van het station. Hij zegt echter dat hij dat niet wilt en dat je maar gewoon de bus moet nemen. Een

expert in gedragseconomie vertelt je dat je de volgende keer beter eerst kan vragen of je vriend je niet helemaal met de auto wilt ophalen vanuit Amsterdam. Waarschijnlijk zal hij hierop 'nee' zeggen, daarna vraag je hem pas of hij je dan wel vanaf het station in Rotterdam wil ophalen. Van welk effect moet je volgens de expert in gedragseconomie gebruik maken? Verklaar je antwoord.

Opgave pensioen

Elke inwoner van Nederland heeft vanaf 65-jarige leeftijd recht op een AOW-uitkering. Daarnaast ontvangen werknemers die (verplicht) aangesloten zijn bij een pensioenfonds, een pensioeninkomen als ze vanaf een bepaalde leeftijd stoppen met werken. De hoogte van dit pensioeninkomen is mede afhankelijk van de betaalde premie en van het aantal jaren dat de werknemerpremie heeft betaald.

In 2010 maken overheid, bedrijven en gezinnen zich grote zorgen over de financiering van het Nederlandse pensioenstelsel. Pensioenfondsen kunnen door verschillende oorzaken geen garantie meer geven over de hoogte van het (toekomstig) pensioeninkomen. Het rendement dat deze pensioenfondsen behalen op hun belegd vermogen wordt steeds onzekerder, ook al beleggen zij een groot deel van het ingelegde geld in obligaties met een vaste rente.

- 1 Maak van de onderstaande zinnen een economisch juiste tekst. De pensioenvoorziening door pensioenfondsen vindt in Nederland plaats op basis van het ... (1).... Het vermogen van een pensioenfonds is een ... (2)... en maakt onderdeel uit van de ... (3)... van het pensioenfonds.

Kies uit:

- bij (1) kapitaaldekkingstelsel / omslagstelsel / progressief stelsel
- bij (2) stroomgrootheid / voorraadgrootheid
- bij (3) balans / resultatenrekening

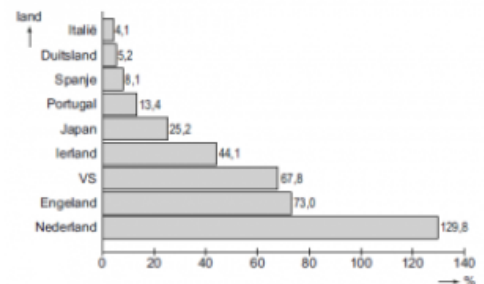
Tijdens een debat wijzen economen verschillende oorzaken aan voor het probleem van de onbetaalbaarheid van de pensioenaanspraken (nominale pensioeninkomens die werknemers verwachten te ontvangen):

- Sluipjer:
"Dalende koersen van aandelen en obligaties zijn slecht voor het rendement van de beleggingen van de pensioenfondsen."
- Top:
"Dat kan best zijn, maar de belangrijkste oorzaak voor de onbetaalbaarheid van de huidige en toekomstige pensioenaanspraken is de vergrijzing. De pensioenleeftijd moet omhoog."

bron 6 – totale vermogen pensioenfondsen van enkele landen
in procenten van het bruto binnenlands product 2010

bron 7 – enkele gegevens van Spanje en Nederland in 2010

Land	Bruto Binnenlands Product per hoofd van de bevolking (in €)	Bevolkingsomvang (miljoen personen)
Spanje (SP)	24.281	46,95
Nederland (NL)	36.914	16,66

Gebruik bron 6 en bron 7.

- 2 Laat met een berekening zien dat Nederland in 2010 per inwoner een veel groter pensioenvermogen heeft opgebouwd dan Spanje.

Stel een pensioenfonds behaalt op een belegging met een looptijd van tien jaar een nominaal rendement van 0% over het belegd vermogen.

- 3 Laat met een berekening zien dat één procent inflatie per jaar in dat geval leidt tot een daling van 9,5% van de reële waarde van het pensioenvermogen.

Top komt met een voorstel voor de oplossing van het probleem van het dreigende vermogenstekort bij de pensioenfondsen: "De leeftijd waarop werknemers recht hebben op een pensioen moet, net als de AOW-leeftijd, verhoogd worden naar 67 jaar. Dat zit zó: ....."

- 4 Schrijf het vervolg van dit voorstel van Top. Maak daarbij gebruik van de volgende begrippen met betrekking tot pensioenfondsen:

- inkomsten van pensioenfondsen;
- uitgaven van pensioenfondsen;
- garantie op voldoende pensioen in de toekomst.

Gebruik ongeveer 75 woorden.

Opgave speltheorie

Er zijn twee suikerproducenten, Beetsuiker en Suikerwerk, die door productiebeperking hun gezamenlijke resultaat kunnen verbeteren ten opzichte van de situatie waarin beide zo veel mogelijk produceren. De volgende figuur geeft de door beide ondernemingen behaalde winst (in miljoenen euro's) bij de verschillende productiegroottes. Eerst is het resultaat van Beetsuiker genoemd, vervolgens het resultaat van Suikerwerk.

		Productie door Suikerwerk			
		2.5 miljoen kg		5 miljoen kg	
Productie door Beetsuiker	2.5 miljoen kg	58	53	33	55
	5 miljoen kg	65	28	40	30

- a. Leg uit dat de producent die de productie beperkt, altijd de dreiging boven het hoofd hangt dat de andere suikerproducent de productie ook uitbreidt.

Door de combinatie zelfbinding en geloofwaardige dreiging beperken beide producenten de productie.

- b. Leg uit dat de producent die de productie vergroot, slechts eenmalig zijn eigen resultaat kan verbeteren.
- c. Laat zien dat het eenmalige extra gewin door de productievergroting teniet wordt gedaan door de lagere winsten in de toekomst.

Opgave CAO

Wat is een belangrijk verschil tussen een individuele arbeidsovereenkomst en een collectieve arbeidsovereenkomst? Motiveer je antwoord.

- A** Een individuele arbeidsovereenkomst is een afspraak om werk in loondienst te verrichten; een collectieve arbeidsovereenkomst behelst de voorwaarden waaraan een individuele arbeidsovereenkomst moet voldoen.
- B** Een individuele arbeidsovereenkomst wordt afgesloten tussen één werknemer en één werkgever; een collectieve arbeidsovereenkomst wordt afgesloten tussen verschillende werknemers en één werkgever.
- C** Een individuele arbeidsovereenkomst gaat over de voorwaarden waaronder werk in loondienst wordt verricht; een collectieve arbeidsovereenkomst gaat over de voorwaarden waaraan werkgevers moeten voldoen om werk in loondienst te laten verrichten.
- D** Een individuele arbeidsovereenkomst moet altijd voldoen aan wettelijke regels; een collectieve arbeidsovereenkomst mag van wettelijke regels afwijken.